

KIRPEÄÄ MUTTA HYÖDYLLISTÄ

Ahti Vänttinen

Uusi tekijänoikeuslaki ja syyskuun Muusikko-lehden kannanotto sen synnyn viime ponnistuksiin saivat aikaan lehden historiassa ainutlaatuisen laajan keskustelun.

Muusikko-lehden syyskuun pääkirjoitus ja liiton puheenjohtajan haastattelunpätkä MTV3:n uutisissa kirjoittivat yhteensä yli sata sähköpostipalautetta, joihin jokaiseen vastattiin sinnikkään ystävällisesti ja melko yksityiskohtaisesti. Viestien sävy oli osin katkera, eikä alatyyliltäkään ihan välttytty.

Suuri osa palautteesta oli kuitenkin hyvinkin asiallista ja selvästi argumentoitua. Seuraavassa pääkohtia käydystä lehden historiassa ainutlaatuisen laajasta keskustelusta. Kun suurin osa kirjoittajista keskittyi muutamaaan pääkysymykseen, ei yksittäisiä palautteita siteerata, vaan ne käsitellään asiakohdittain yhdessä.

Muusikkojen kopiosuojauskemey ei yleisesti tiedossa

Suurin osa palautteesta kosketeli lakiesityksen kohtaa, joka kieltää mm. äänilevyjen kopiosuojauksen purkamisen yksityistä kopiointia varten esimerkiksi omalle MP3-soittimelle. Kirjoittajat olettivat kautta linjan, että muusikot olisivat tältä osin esityksen sisältämän tiukan sääntelyn kannalla. Kun muusikkojen kansainvälisestikin yhtenäinen kanta kerrottiin, että näin tiukkaa sääntelyä ei tässä kohdassa tarvittaisi, kokivat monet selvästi ahaaelämyksen. Muusikot ovat yleisesti olleet sitä mieltä, että jos levyn ostaa laillisesti kaupasta, se pitäisi voida kopioida omalle mobiilisoittimelle kuuntelua varten. Tässä kohdin muusikkojen kanta siis erosi jossain määrin muiden musiikkialan oikeudenhaltija-

Muusikot ovat yleisesti olleet sitä mieltä, että jos levyn ostaa laillisesti kaupasta, se pitäisi voida kopioida omalle mobiilisoittimelle kuuntelua varten.

ryhmien kannasta.

Ministeriö esitti ensi vaiheessa muusikkojen näkemyksen suuntaista sääntelyä, mutta yritys tyrmättiin Brysselistä. Direktiivin katsotaan yleisesti edellyttävän nyt hyväksytyyn kaltaista tiukempaa sääntelyä.

Muusikkojen kannanotot eivät tältä osin selvästikään olleet levinneet lain vastustajien ja kuluttajien keskuuteen, vaan jäivät lähinnä kansanedustajien ja virkamiesten tietoon, joille tiedotteita osoitettiin. Vaikkei liitolla ole resursseja eikä suoranaista intressiäkään kuluttajille kohdistuvaan tiedottamiseen tämäntyyppisissä asioissa, on otettava opiksi siitä, mi-

ten tärkeä merkitys kuluttajamielipiteellä voi olla lainsäädännössä.

Sananvapauden vaarantuminen kuohutti

Kun uusi laki näyttää kieltävän organisoidun keskustelun tekniisten suojausten purku- tai kiertämismenetelmistä, ollaan kieltämättä sananvapauden näkökulmasta erittäin kriittisellä alueella. Kaikenlainen keskustelun rajoittaminen on vastoin sananvapauden ydinajatusta. Toisaalta on aivan yhtä selvää, että suojausten purkua tai kiertämistä on turha säätää kielletyksi, jos purku- ja kiertämismenetelmiä voi-

si vapaasti levittää vaikkapa Internetissä.

Nähtäväksi jää, mitä laki tältä osin tarkoittaa käytännössä. On enemmän kuin toivottavaa, että sananvapauden ja tekijänoikeussuojan välille löytyy tässä käytännössä toimiva tasapaino.

Palautteessa puututtiin yleisesti edellä mainittuun organisoidun keskustelun kieltoon, ja keskustelu onkin siltä osin aiheellista. Sen sijaan monet näkivät sananvapauden vaarantuvan myös sitä kautta, että kopiosuojausten asettaminen lainsäätäjän erityiseen suojelukseen voi rajoittaa käytännössä kuluttajien mahdollisuuksia käyttää ostamiaan ää-

Kun uusi laki näyttää kieltävän organisoidun keskustelun teknisten suojausten purku- tai kiertämismenetelmistä, ollaan kieltämättä sananvapauden näkökulmasta erittäin kriittisellä alueella.

nitteitä. Tässä asetelmassa ei kuitenkaan ole kysymys sananvapaudesta eikä edes sen sisältämisestä tiedon vastaanottamisen vapaudesta. Kyse on julkaisijan kiistämättömästä oikeudesta valita julkaisuformaattinsa ja julkaisun ehdot sen sopimusketjun asettamisrajoissa, joka alkaa alkupe- räistekijöistä ja -esittäjistä. Enintään voidaan puhua kuluttajan- suojusta, jos kuluttajalle on perusteettomasti luvattu jokin äänitteen tai toistolaitteiden toimivuudesta.

Muusikkojen liittoa ei ole valjastettu mediajättien etujen ajajaksi

Varsin monet palautteen lähettäjät nojautuivat lähes vakuumuksellisesti jonkinlaiseen salaliittoteoriaan, jossa myös Muusikkojen liitto olisi maksettu tai muuten taivuteltu ajamaan suurten monikansallisten media-konsernien etua. Tämän väärinkäsityksen oikaiseminen on sinänsä helppo tehtävä, mutta joskus päänäpintymä on niin syvällä, että siitä ei pääse ihan helposti eroon. Vaikka musikit saivat jossain määrin sympatiam sinänsä, ongelmaksi nähtiin – aiheellisesti – se, että suurin osa rahavirroista valuu monikansallisten yhtiöiden laareihin.

Yksityinen kopiointi on sallittua, suojausten purkamisen ei

Kopiosuojausten vastaisessa taistelussa näyttää unohtuneen, että yksityinen kopiointi on uuden lain aikana edelleen yhtä mahdollista kuin se on vanhan- kin lain voimassa ollessa ollut. Uusien toistolaitteiden ja sovel- lusten tarjoamat mahdollisuudet ovat toki teknisessä mieles- sä laajentaneet kuluttajan mah- dollisuuksia hyödyntää sisältöä, mutta digikopiointi eri muodois- saan on joiain aivan muuta kuin mitä voimassaolevaa lakia aika- naan valmisteltaessa osattiin odottaa.

Kuluttajilta näyttävät MP3-hur- moksessa unohtuneen vanhat hyvät kopiointitavat, nimittäin toistosignaalistia kopioiminen. Toistavan laitteen analogi- tai digitaaliulostulosta otetaan tois- tosignaali analogi- tai digitaali- kaapelilla (S/PDIF) kopiosuoja- usten estämättä täysin laillisesti niin kuin ennenkin. Digitaalisesti äänitettäessä kopio on identti- nen originaaliin nähden.

Kätevyydessä toistosignaalistia kopiointi ei toki pärjää kompres- soiduille formaateille kuten MP3. Ammoisista ajoista digi- laitteissa käytössä ollut Serial Copy Management System (SCMS) toki voi estää useamman kopiosukupolven tekemisen digi- taalisesta toistosignaalistia, muttei yksityistä kopiointia si- näänsä.

Applen iPodillekin suojatut äänitteet näyttävät siirtyvän pää- osin vaivatta suojausten estämät- tä. Silloin voi hyvin kysyä, onko suojausta tarkoitettu estämään juuri tuo kopiointitapa, ja jos

CD-levyn ostaja omistaa palan muovia ja rajatun käyttöoikeuden, oikeuden musiikin yksityiseen käyttöön.

olisikin, olisiko suojaus katsot- tava lain edellyttämällä tavalla tehokkaaksi. Suojausta, joka ei millään tavalla ilmoita itsestään kuluttajalle kopiointitapahtu- man yhteydessä, ei voitane kat- soa kovin tehokkaaksi.

Eri asia on, että monet artistit ja musikit eivät varsinkaan vallit- sevassa mielipideilmastossa pidä ajatuksesta, että heidän musiik- kinsa olisi jotenkin vaikeaa kuun- nella tai käyttää. Kyse on viihde- sisällöstä, jossa on yleensä aina vaihtoehtoja. Äärimmäinen vaihtoehto on kulutuksesta pidätty- minen. Jos jokin tuote on hanka- la, voi yleensä valita toisen, vä- hemmän hankalan. Jos kulutta- jat todella vieroksuvat suojattu- ja äänitteitä, sen pitäisi alkaa näkyä suojattujen äänitteiden myyntilu- vuissa ennen pitkää.

Kuluttaja ei omista musiikkia

Näree herätti palautteen kirjoit- tajissa lähes kautta linjan se, että musiikin käyttömahdollisuuksi- en nähtiin rajoittuvan, kun kopiosuojaukset vaikeuttavat siir- toa laitteelta tai formaatista toi- seen. Ajatus näyttää kulkevan niin, että kun olen musiikin os- tanut, se on minun, ja saan teh- dä sillä mitä haluan. Tällainen ajattelu ei kuitenkaan sovi kovin hyvin yhteen tekijänoikeu- den peruslähtökohdan kanssa.

Oikeuksien kokonaisuus, joka alkuperäiselle oikeudenhaltijal- le tekijänoikeuslain mukaan syntyy, myydään tavallisesti eteenpäin viipaleina. Kun ostat viipaleen, et omista koko kak- kua. Kukaan ei esimerkiksi ky- seenalaista sitä, että DVD-eloku- van ostettuaan ei voi alkaa esit- tää elokuvaa julkisesti, vaan kul- ttaja on maksanut vain yksi- tyisestä käytöstä. Sama ajatus on perustana sille, että taksin on maksettava radion soitosta. Kun

teiden julkaisijat haluavat jat- kossakin päättää, millaisia tuot- teita ne tuovat markkinoille ja millaisin käyttömahdollisuuksi- n varustettuna. Tätä oikeutta jul- kaisijoilta ei oikein voi poiskaan ottaa.

Masinointi ei ole kiellettyä

Osa palautteesta johtui närkäs- tyksestä siihen, että pääkirjoituk- sessa viitattiin sähköpostiparla- mentarismien vaaroihin, kuten masinointiin ja lähettäjien iden- titeetin epävarmuuteen vastaan- ottajan kannalta. Otsikko "Späm- miparlamentarismia" oli kieltä- mättä provosoiva. Monet tuntuivat käsittäneen, että kirjoitukses- sa olisi väitetty viestien olleen koneellisesti generoituja, mutta niin ei missään tapauksessa väi- tetty.

Suora kansalaisvaikuttamis- ta, kun se tapahtuu laillisin kei- noin, on pidettävä kaikin tavoin toivottavana. Pääkirjoituksen kritiikki kohdistui siihen epä- kohtaan, että kansanedustajilla ei ole kovin hyviä valmiuksia tämäntyyppisen kansalaispa- lautteen vastaanottamiseen, ar- viointiin saati lähdekriittiseen käsittelemiseen. Mitä pitäisi kansanedustajan ajatella vaikka- pa tekijänoikeuslakia koskevas- ta kansalaismielipiteestä, jonka näyttää lähettäneen aikaa sitten edesmenntty viihdealan julkis-? Onko kyseessä makaaberi huu- mori, vai olisiko kenties perikun- ta liikkeellä...

Edustuksellisen demokratian viitekehityksessä eivät kansalais- palautteen alkuperä, autentti- suus eikä spontaaniuden arvi- ointi ole merkityksellisiä seik- koja. Tämä vaikutuskeino lienee jatkossa laajemmankin keskus- telun kohteena.